

פרד"ס כיבוד דוד

ע"ש דוד שלמה בן ריבה ז"ל
ראש-הכולל הרב אורי פולק שליט"א

מס

פרשת ראה - פשט - אור החיים הקדוש

נותן לפניכם היום וגו' - פירוש לפי שהיום עמדו על דעתם, כאומרם ז"ל (ע"ז ה:): אין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה: עוד יתבאר בהעיר עוד אמרו ברכה וקללה, שלא היה צריך לומר אלא את הברכה וגו' והקללה וגו', כמו שאמר אחר כן:

אכן יתבאר על דרך אומרם ז"ל (בספרי כאן) אמר להם משה לישראל אתם רואים את הרשעים שהם מצליחים שנים ושלושה ימים הם מצליחים בעולם הזה וסופם לידחות וכו'. והוא אומר היום ברכה וקללה, פירוש ברכה שהיא גם כן קללה והיא שלוות הרשעים בעולם הזה, שאינה אלא בזמן מועט, שעולם הזה יקרא יום אחד, על דרך אומרם היום לעשותם:

והוא מה שדקדק לומר היום סמוך לזכרון ברכה, לומר שאינה ברכה אלא היום, ולא למחר, ואדרבא קללה היא, נמצאת טובת עולם הזה מועטת וגוררת קללה: עוד יתבאר, על פי מאמרם ז"ל (בספרי כאן) שאמרו משל לאחד שהיה יושב בפרשת דרכים והיו לפניו שני שבילין אחד תחלתו מישור וסופו קוצים, ואחד תחלתו קוצים וסופו מישור, והיה מודיע את העוברים ואת השבים ואומר להם אתם רואים שביל זה שתחלתו מישור בשתיים ושלוש פסיעות וכו' וסופו כו' עד כאן:

והוא אומר נותן לפניכם וגו' פירוש שני מיני טובות, ובכל אחת יש ברכה וקללה, כי דרך הרשעים יש בו מישור בתחילה וקוצים בסופו הרי ברכה וקללה, ודרך "החיים" גם כן תחילתו קוצים וסופו מישור הרי ברכה וקללה גם כן:

וחזר ופירש את הברכה, פירוש לזה יקרא ברכה, שאין ראוי לחוש לענף הקללה שבה אשר תשמעו וגו', הגם שיש באמצעות זה צער, כי הצדיקים מצטערים בעולם הזה בהשתדלות המושכל, ועולמם קשה עליהם למה שצריכין בו, והקללה אם לא תשמעו, הגם שאתם מתעדנים בעולם בכל אות נפש הבהמית ויערב לכם, מישור זה לקללה יחשב:

עוד יתבאר כל הכתוב, על זה הדרך, לפי שאמר להם בסמוך נחלת הארץ כל המקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לכם יהיה (לעיל פסוק כד), לזה אמר להם ראה אנכי נותן וגו', פירוש נתינה זו שה' נותן לכם היום, דקדק לומר היום, כי ברכה זו שאמר להם כל המקום וגו' לא נאמרה להם עד היום הזה:

ואמרו ברכה וקללה - פירוש יש בנתינה זו ברכה ויש בה קללה, וחזר ופירש את הברכה אשר תשמעו, פירוש אם תשמעו תהיה נתינה זו לכם לברכה, ואם לא תשמעו אין זו לכם כי אם קללה, שבאמצעותה יתקנאו בכם האומות ויאבדו אתכם ממנה בנקמה גדולה, גם תהיה להם ההנאה ממנה לרעה להם לעולם הנצחי, כדרך אומרם (לעיל ז י) ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו, ועיין בסמוך:

את הברכה אשר וגו' אמרו את, להעיר כי מלבד הברכה המושגת מדרך ה', עוד לו עמה יעוד הטוב, והוא אשר תשמעו, "כי השמיעה בתורה הוא תענוג מופלא ומחיה הנפש", כאמרו (ישעיה נה ג) שמעו ותחי נפשכם, והמרגיש בטעם התורה תשיחנו נפשו כי עליו לשלם גמול טוב לנוותן מתנה טובה מופלאה, ואין צריך לומר שאין לתבוע שכר עליה:

עוד ירצה, על פי דבריהם ז"ל שאמרו (אבות דרבי נתן פרק מ ב) זכות יש לה קרן ויש לה פירות, והוא מה שרמז באומרם את הברכה, כי תיבת הברכה מציינת עולם שהוא מקור הברכה, וכולו ברוך, וריבוי את, לפירות הזכות שאוכל בעולם הזה, ודקדק לומר אשר, גילה הכתוב שלא רצה הנביא לעשות הדבר בגדר הספק לומר אם, ואמר אשר שהוא דבר מוחלט, כאשר קיוותה להם נפש הצדיק:

ותלה הכתוב הברכה בשמיעה, ולא הזכיר לא מעשה, ולא שמירה, לפי שהשומע "דברי אלוקים חיים" התורה מטיבה נפשו ומישרתו כי יש בה "סם חיים" כאומרם ז"ל (פתיחתא איכה רבתי ב, ד"ה רבי אבא בר כהנא) וז"ל המאור שבה [היה] מחזירן למוטב, לזה תלה הכל בשמיעה:

ברכת שבת שלום
הרב אורי פולק שליט"א

כאני השבת:

(א) **ותרומת ידך** - וסמך ליה לפני ה'. רמז לבכורים שצריכין הנחה לפני ה' כי תרומת ידך היינו בכורים:

(ב) **פן תעזוב את הלוי** - וסמך ליה כי ירחיב. לומר לך מתן אדם ירחיב לו (משלי יח, טז). תאכל בשר. וסמך ליה כי ירחק. לומר שיתרחק אדם מלאכול בשר כדאיתא בפ' כיסוי הדם (חולין פד, א). כי ירחק. הפסוק מתחיל ומסיים בכ"ף, לומר אע"פ ששחט צריך להכניס בו כף ידו ולבדוק הריאה.

(ג) **כאשר צויתך** (עם הכולל 1058). בגימטריא זה רוב האחד בעוף ורוב שנים בבהמה (1058). כאשר נוטריקון רובו של אחד ככולו:

(ד) **אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל** - אך מיעוטא הוא שאינן חייבין במתנות:

(ה) **עם הבשר (617)** - בגימטריא בבשר מן החי (617).

דרש - רבנו בחיי

מחרף עצל לא יחרוש ושאל בקציר ואין (משלי כ, ד):

שלמה המלך ע"ה דרש בספר משלי לבאר כלל כל המדות הטובות כדי שיתרחק האדם מן המדות המגונות ויתקרב אל החמודות ובכללם מדת הזריזות והעצלה, לפי שמדת העצלה היא שורש למזקים הרבה וסיבה לכמה מכשולות:

יש עצל בביתו ויש עצל בגופו ויש עצל בנפשו ויש עצל בתורה ובמצוות ובמעשים טובים. יש עצל בביתו, כי מי שיצטרך לתקן תקרה בביתו אם יתקננו מיד יוכל לתקנו בהוצאה מועטת ואם יתעצל בדבר ויתרשל בו סוף שיצטרך להוציא כל ממונו עד שיורש וימך, ועל זה אמר שלמה (קהלת י, יח) בעצלתים ימך המקרה:

יש עצל בגופו, אם ישתדל האדם בעיני גופו וצרכי מזונותיו וישמח בחלקו ויספיק לו הבינוני ולא יבקש המותרות, אז יוכל להשיגם, ואם יתעצל בהן ולא יחשוב בהן כלל ויסמוך על הנס ימות ברעב, ועל זה אמר שלמה ע"ה (משלי יג, ד) מתאוה ואין נפשו עצל:

יש עצל בנפשו, כלומר שיתעצל בתיקון מדותיה לפי שהנפש במדותיה כדמיון האדמה, כשם שיש אדמה טובה נוחה להעבד ויש שעבודתה קשה ואף על פי כן אין העובד צריך להניחה להפסד ושיתרפה בה אלא שיעמול בה כפי כוחו, ועל זה אמר שלמה ע"ה (שם יח, ט) גם מתרפה במלאכתו אח הוא לבעל משחית, כן בנפשות, יש נפש טובה תקבל המוסר במעט תוכחות ומעט עמל ויש נפש קשה להנהיגה להמשך אחר השכל, ואם הוא משתדל ועמל בתיקון מדות נפשו כעמל העובד באדמתו אין ספק שימשיכנה מעט מעט אל המדות הטובות, ועל זה אמר שלמה ע"ה (שם כד, ל) על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב, המשיל התאוה לשדה לפי שהוא מתולדות החומר ואם לא ינהיגו כראוי ויניח התאוה על דרכה הנה הוא משחית גופו ונפשו, זהו וגדר אבניו נהרסה (שם, לא):

יש עצל בתורה ובמצוות ובמעשים טובים, אם הוא מתעצל בחכמת התורה ואיננו טורח במצוות ובמעשים טובים בעולם הזה במה יזכה נפשו לעולם הבא, וזהו שאמר בכאן מחרף עצל לא יחרוש ושאל בקציר ואין, יאמר כי העצל אינו משתדל במה שיצטרך באותו זמן שהוא ראוי להשתדל בו, והמשיל כל עצל באיזה דבר שיהיה לעובד אדמה שהוא יושב בטל בחורף שהוא זמן החרישה ולא יחרוש, והמשיל עולם הזה לחורף שהוא זמן ממשלת הלבנה, ועולם הבא שהוא עיקר המשילו לקיץ שהוא ממשלת השמש, ודבר ידוע לכל משכיל כי השמש והירח בעליונים דוגמא והשמש עיקר. וכן מצינו בשיר השירים שהמשיל שלמה ע"ה הגלות לחורף, הוא שאמר (שיר השירים ב, יא) כי הנה הסתיו עבר וגו', וכבר דרשו חז"ל (עבודה זרה ג). העולם הזה דומה לערב שבת והעולם הבא דומה לשבת, מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת מי שלא טרח מהיכן אוכל. ביארו לנו כי כשם שיום השבת הוא יום מנוחה, לא יום המעשה והטורח, כן העולם הבא עולם המנוחה והגמול לא עולם המעשה, ומזה אמרו אם לא טרח מהיכן אוכל, וזהו ושאל בקציר ואין. ומה שאמר מחרף ולא בחורף כשם שאמר בקציר, ענינו מפני פחד החורף, כי כן דרכו של עצל שיטעון טענה למניעתו על הדבר, כענין שכתוב (משלי כו, יג) אמר עצל שחל בדרך, ומה שנמנע מהחרישה מפני עצלותו יתלה אותו לפחד הקור:

והכוונה לשלמה בגנותו תמיד מדת העצלה, כדי להמאסה בעיני הבריות ושיתרחקו ממנה ושיתקרבו אל מדת הזריזות, והוא שמוכיח ומזהיר בנמלה לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם (שם ו, ו), יאמר אף על פי שהנמלה היא הפחותה שברמשים, ממנה יש לו לאדם ללמוד דבר חכמה בענין הזריזות שבה שהיא מאספת בזמן אחד מה שתאכל בזמן אחר שלא תוכל לאסוף בו, ועוד כי התבואה שירד עליה המטר היא מוציאה אותה אל הרוח כדי שתתנגב ואחר כך תאסוף אותה ותהיה ראויה להשתמר, ואמר אשר אין לה קצין שוטר ומושל, הכוונה בזה שאין לה שכל כלל, שכל מה שהיא עושה אינו מכח השכל אלא מכח הטבע בלבד, ומפני שהשכל יש לו שלושה שמות, והם חכמה תבונה ודעת, ואינן מיוחסין כי אם במין האדם לבדו, ושלושתן מין אחד, לכך חזר שלושה שמות של אדנות שכולן מין אחד:

והנה עם מדת הזריזות יוכל האדם לקנות חיי העולם הזה ועם העצלה יכול להפסידם, ועם הזריזות יוכל לקנות חיי העולם הבא ועם העצלה יפסידם, עם מדת הזריזות יקיים המצוות ויגיע לו מהם החיים והטוב והברכה, ועם העצלה יביא עליו המות והרע והקללה, שהרי הרשות נתונה לו והכל תלוי בבחירתו ורצונו וכל הדברים הם מסורין בידו לעשות טוב או רע, ואז תבוא לו ברכה על הטוב והקללה על הרע, וזהו שכתוב: "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה". אמר ראה בלשון יחיד ולפניכם בלשון רבים, כי משה ידבר עם הכל עם היחידים ועם ההמון, ולפי שהברכה והקללה נאצלין משתי מדות שבהן נברא העולם והן מדת הדין ומדת רחמים שאין ענינים נגלה רק ליחידים המשכילים, לכך אמר ראה בלשון יחיד, והוא ראה בעין השכל כענין ולבי ראה הרבה חכמה ודעת (קהלת א, טז), ולפי שהברכה והקללה הם זירוז להמון בקיום המצוות והפחדם בעברם עליהן, לכך דיבר עם ההמון ואמר לפניכם. וכן אמר במקום אחר ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים (דברים ד, ה), הזכיר ראה בלשון יחיד כנגד החוקים שאין טעמן נודע רק ליחידים, והזכיר אתכם בלשון רבים כי התורה בחוקותיה ומשפטיה לרבים ניתנה:

הנה נתבאר בפסוק זה שהרשות והבחירה בידו של אדם, רצה להדריך עצמו בדרך ישרה או להתיצב על דרך לא טוב, הכל מסור ברצונו והכל תלוי בבחירתו, ומזה אמר הכתוב (שם ה, כה) מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי, למד שאין הקב"ה גוזר על האדם להיות צדיק או רשע עד שיעשה טובה או רעה אלא הכל מסור בידו, כי אילו היה הקב"ה גוזר על האדם להיות צדיק או רשע או יהיה שום דבר מושכו בעיקר תולדתו לאחד מהדרכים טוב או רע איך יצוה הקב"ה אותנו על ידי נביאיו לעשות כך, כיון שהוא מתחילת בריאתו כבר נגזר עליו או תולדתו תמשכהו לדבר שאי אפשר לזוז ממנו, ומה מקום היה לכל התורה כולה להפרע מן הרשע או לשלם לצדיק שכר טוב, וזה עיקר גדול ועצום והוא יסוד האמונה:

ראה אנכי

א"ר אלעזר משאמר הקב"ה הדבר הזה בסיני באותה שעה (איכה ג) מפי עליון לא תצא הרעות והטוב אלא מאיליה. הרעה באה על עושי הרעה והטובה באה על עושי הטובה. ד"א א"ר חגי ולא עוד שנתתי לכם שני דרכים אלא שנכנסתי לפנים משורת הדין ואמרתי לכם ובחרת בחיים :

ראה אנכי

מה כתיב למעלה מן הענין כי אם שמור תשמרון וגו' מהו את כל המצוה הזאת א"ר לוי זו קריאת שמע רבנן אמרי זו השבת שהיא שקולה כנגד כל המצות שבתורה. ד"א כי אם שמור תשמרון אמר בר קפרא הנפש והתורה נמשלה בנר הנפש דכתיב (משלי כ) נר ה' נשמת אדם והתורה דכתיב (שם) כי נר מצוה ותורה אור אמר הקב"ה לאדם הזה נרי בידך ונרך בידי נרי בידך זו התורה ונרך בידי זו הנפש אם שמרת את נרי אני משמר את נרך ואם כבית את נרי אני מכבה את נרך מנין דכתיב רק השמר לך ושמר נפשך מאד הוי כי אם שמור תשמרון. ד"א אמר ר"ש למה הדבר דומה לשני בני אדם אחד היה לו כרם בגליל ואחד וכו' כך אמר הקב"ה לאדם תורתך בידך ונפשך בידי אם שמרת את שלי אני משמר את שלך אם אבדת את שלי אני מאבד את שלך הוי כי אם שמור תשמרון. ד"א א"ר יהודה בר סימא אם שמרת מאתים וארבעים ושמונה וכו' עד נשברה. ד"א מהו כי אם שמור תשמרון אמר הקב"ה אם שמרתם דברי תורה אני משמר אתכם מן המזיקין א"ר אבא בר זעירא אין בית רובע בחללו של עולם שאין בו כמה אלפים מזיקין וכל אחד פורמא נתונה בפניו שלא יביט באדם ויזיק ובשעה שעונותיו של אדם גורמין מעביר פורמא מפניו והוא מסתכל בו ומזיקו מנין שנאמר (תהלים נה) פדה בשלום נפשי מקרב לי וגו' אימתי כי ברבים היו עמדי ומי הם אלו המלאכים שהם משמרין את האדם אמר רבי יהושע בן לוי אוקוניה מהלכת לפני האדם והכרזות כורזין לפניו ומה הן אומרים תנו מקום לאיקונין של הקב"ה ראה כמה שומרין משמרין אותך אימתי בשעה שאת משמר דברי תורה הרי נתתי לפניך שני דרכים ברכה וקללה. ברכה אם תשמעו לדברי. קללה אם לא תשמעו לדברי :

אמר הקב"ה שמעו לי שאין אדם שומע לי ומפסיד רבנין אמרין את מוצא יש שומע [לאשתו] ומפסיד ויש שומע [לאשתו] ומשתכר כיצד אדה"ר שמע לאשתו והפסיד מניין שנאמר (בראשית ג) ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך א"ר יצחק למה"ד למלך שאמר לעבדו אל תטעום דבר עד שאבא מן המרחץ אמרה לו אשתו טעום את התבשיל הזה שלא יהא מבקש ליתן לתוכו או מלח או מורייס בא המלך ומצאו מטעם בשפתותיו אמר לו המלך לא אמרתי לך אל תאכל ואכלת. אמר ליה מרי. שפחתך נתנה לי אמר ליה המלך ולשפחתי שמעת יותר ממני. כך אמר לו הקב"ה לאדם ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו מה עשתה חוה האכילה אותו א"ר אבין לא בקשה אלא לבכות וליילל עליו בקולה ואכל ממנו שכך כתיב לקול אשתך לדברי אשתך אין כתיב כאן אלא לקול אשתך אמר לו הקב"ה המן העץ אשר צויתך לבלתי אכל ממנו אכלת אמר ליה מרי הרי שפחתך נתנה לי מנין שנאמר ויאמר האדם האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל א"ל ולחווה שמעת יותר ממני מיד נטרד שנאמר (שם) ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים הרי ששמע לאשתו והפסיד. ויש ששמע לאשתו ונשתכר זה אברהם מניין שנא' (שם טז) ותאמר שרי אל אברם הנה נא עצרני ה' מלדת בא נא אל שפחתי אולי אבנה ממנה וישמע אברם לקול שרי א"ר שמואל בר נחמן למה"ד למי שנולד לו בן ראה אותו איסטרוולוגוס אחד אמר זה הנער עתיד להיות ארכי ליסטים צריך הוא לאביו להשליכו שמע אביו אמר לבני אני משליך שמע אביו של אותו איסטרוולוגוס אמר כל מה שאמר לכם בני שמעו לו כך ראתה שרה לישמעאל יוצא לתרבות רעה והיתה אומרת לו לאברהם גרש את האמה הזאת ואת בנה והרע לו נגלה עליו הקב"ה א"ל אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה וגו' שמע בקולה ונשתכר שנקרא זרעו לשמו של יצחק שנאמר (שם כא) כי ביצחק יקרא לך זרע. אמר הקב"ה ומה אם מי ששמע לאשתו כך עשה שכר. מי ששומע לי עאכו"כ. ושלמה המלך בא ומפרש (משלי א) ושומע לי ישכון בטח ושאנן מפחד רעה:

כי ירחיב

זש"ה (תהלים לא) אגילה ואשמחה בחסדך אשר ראית את עניי ידעת בצרות נפשי ולא הסגרתני ביד אויב העמדת במרחב רגלי. רבנין אמרין הפסוק הזה מדבר ביוסף אמר יוסף רבש"ע אגילה ואשמחה בחסדך שעשית עמי אילו נפרעת לי מאשתו של פוטיפרע ולא נתת לי את המלכות הייתי בגילה ובשמחה ועתה יש לי את המלכות הוי אגילה ואשמחה בחסדך וגו'. אשר ראית את עניי זה יוסף שכתוב בו (שם קה) ענו בכבל רגלו ברזל באה נפשו. ולא הסגרתני ביד אויב זה פוטיפרע. העמדת במרחב רגלי שהשליט אותי על כל ארץ מצרים מנין שנאמר (בראשית מב) ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המשביר לכל עם הארץ ויבואו אחי יוסף וישתחוו לו אפים ארצה וירא יוסף את אחיו ויכירם ויתנכר אליהם וידבר אתם קשות ויאמר אליהם מאין באתם ויאמרו מארץ כנען לשבר אוכל. ד"א אגילה ואשמחה בחסדך מדבר בישראל אמרו ישראל רבש"ע אגילה ואשמחה בחסדך שעשית עמנו שאילו נפרעת מן המצריים ולא נתת לנו את ממונם היינו שמחים שמחה וגילה יש לנו שנתת לנו את ממונם. אשר ראית את עניי אלו ישראל שכתוב בהם (דברים כו) וירעו אותנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבודה קשה ונצעק אל ה' אלהי אבותינו וישמע ה' את קולנו וירא את ענינו ואת וגו'. ידעת בצרות נפשי אלו ישראל שכתוב בהם וימררו את חייהם. ולא הסגרתני ביד אויב זה פרעה הרשע שכתוב אמר אויב ארדוף. העמדת במרחב רגלי שהרחבת את גבולי שנא' כי ירחיב וגו':

מעלת גרה ומפרסת פרס"ה:

גם צריך שתהיה מפרסת פרסה, כי אותיות פרס"ה, הם, פ"ר ס"ה. פירוש, כי הה' גבורות הם, שהם בגימטריא פ"ר וס"ה הוא אדנ"י, כי פרס"ה, הוא היות הה' גבורות כלם יחד נכללות כלם, וניתנים מיסוד ז"א לנוקביה, ולא נגעו בהם החיצונים רק הם שלמות, וביחד ניתנו אל המלכות בלתי חסרון. ונמצא, כי אעפ"י שהם מעלת גרה אין בהם כשרות, עד שיודע שלא יצא שום דבר אל החיצונים, זה מורה היותה מפרסת פרסה. הרי ביארנו שני סימנים של הבהמה:

והנה החיה הוא סוד המלוי של בהמה (בית הה ממ ה=52, שני חסדים הממתקים שני גבורות, כאשר כל הויה הם חיבורי חסדים-גבורות, דהיינו 2 כפול $26=52$ עולה בהמה), שהם שני גבורות הנז"ל, וגם הם צריכים מיתוק, רק שהם בחינת המלוי, ולכן יש להם סימנים אחרות, ולא קיבלתי פירושם, ולכן גם החיה אינה מעופפת, כי היא כמו הבהמה, אמנם להיותה במלוי שלה, היא יותר קלה במרוצתה. ואמנם העופות הם מאותם הג' גבורות הנמתקות, שהם ג' בנים.

וכן עוף (156) בגימטריא ג"פ ב"ן (3 פעמים 52, שהם 6 היות כאשר 3 חסדים ממתיקים 3 גבורות, וכל הויה של חסד מתחברת עם הויה של גבורה, כלומר $26*2=52$ כפול 3 חיבורי חסדים-גבורות, דהיינו $3*52=156$ כמניין עוף), כי הם ג' בנים הנז' בהיותם ביסוד, ולכן נקרא היסוד יוס"ף, שהוא בחינת ג' בנים.

והנה להיותם גבורות ממותקות, לכן רובם הם טהורים, כמ"ש ז"ל: "כי אין להם מספר כלל לטהורים", אך הטמאים הם מועטים, כי אחר שהם ממותקים, אין לחיצונים אחיזה בהם אלא דבר מועט, ולכן לא נזכרו בהם סימנים בתורה, אך עם כל זאת חכמים הזכירו בהם סימנים, כי על כן יש קצת אחיזה לחיצונים בהם.

והנה לפי שנתחברו ג' בנים יחד, לכן הם מינים הרבה לאין קץ, אך החיה אין בה אלא שבעה מינים, והבהמה היא פחותה מהחיה, ואינה אלא ג' מינים. והנה להיות העוף מאלו הג' גבורות עליונות הממותקות, לכן הם מעופפים מאד, כי הם מעולים ועליונים יותר מן הבהמה והחיה:

והנה הארבה, הוא בחינת קיבוץ כל הד' בנים יחד, ונכללות כולם בחיבור כולם ביחד נמשכו מיני הארבה, והכל הוא אחרי המיתוק. גם התחתונות נאמר בהם (יואל ב' כ"ו) חילי הגדול, כי בהתחבר יחד הד' בנים כולם, אז יש להם ריבוי עצום מאד, וגם הם מעופפים כעוף:

וכבר ידעת, כי אפילו חכמי הטבע אומרים כי העוף טבעו מן האש, ולכן הם פורחים באויר, כדרך שלהבת הנר העולה למעלה. והנה הגבורות הם אש שורף, וארב"ה בגי' (208) ד' בנים (4 פעמים 52), שהם כל הה' גבורות הממותקות, ואמנם, יש מינים הרבה בארבה, והם נמשכים כפי התחברות הגבורות יחד, כי התחברות החסד בגבורת הנצח יוליד מין אחד, וכן כיוצא בזה, כפי התחברותם כן יולידו מינים משונים זה מזה.

וז"ס מש"ה וארב"ה את זרעו ואתן לו את יצחק, כי יצחק הוא מציאות הה' גבורות, בהיותם למעלה בדכורא תוך ז"א, ולכן יצחק היה זכר, אעפ"י שהיה מהגבורה. והוא בגימטריא ד' בנים כנזכר, כי ארב"ה בגי' יצחק, כי אלו הד' בנים שהם ה' גבורות, הם סוד ארב"ה, והוא סוד ריבוי הזרע לאין קץ. נמצא, כי לרבות זרעו, ניתן לו את יצחק שהוא ארב"ה בגימטריא, כי בו תלוי ריבוי הזרע. ולענ"ד כי ז"ס ההריון שנאמר (בראשית ג' י"ד) הרבה ארבה וכו':

והנה בחינת הדגים, הם ג"כ מאלו הה' גבורות ד' בנים הנז', לכן הם רבים לאין קץ, כמ"ש (שם מ"ח י"ט) וידגו לרוב בקרב הארץ. והנה אותיות דג הוא, כי ג' הם ג' גבורות הנמתקים, ואות ד' של דג פי' ב"ן רביעי. ואמנם עניינו הוא, שאינו כמו הארבה שנכללו כולם ביחד, אך כאן אעפ"י שלקחו מכל הד' בנים, עכ"ז לא לקחום ביחד, רק תחילה לקחו מבחי' הג' הממותקים, ואח"כ השלימו ולקחו גם הב"ן הרביעי, שהוא אות ד' של דג. והפרש זה, יש מן הדגים לארבה.

גם יש חילוק אחר, והוא כי הארבה לקח כל פרטות ד' בנים, שעולים בגי' ארב"ה, אך הדג לא לקח רק כללות הד' בנים, וזהו דג שהם ד' אחרים שהוא כללות ד' בנים ארבה, א"כ הפרטות שלהם בגימטריא ארבה, ולכן הארבה מעופפים ולא הדגים: